

позиції, аргументацію, що в перспективі сприятиме реалізації людиною усвідомленої власної позиції в будь-яких сферах життя — від громадсько-політичних до культурно-особистісних. Його впровадження дає змогу досягти: плюралізму, позарелігійних шляхів етичної освіти, громадянської освіти як частини циклу суспільствознавчого навчання. Ситуація в Україні, за якої навчання філософії фактично залишається поза увагою як держави (відповідно до програми для загальноосвітніх навчальних закладів «Людина і світ» для 11 класу рівня стандарту / академічного рівня передбачено 17 годин на рік, на профільному рівні — 35 годин на рік, в той час як на профільному рівні «Філософія» передбачає 70 годин історії філософії в 10 класі та 70 годин філософії (як теоретичної дисципліни, не філософування (відповідно до пояснювальної записки) в 11 класі), є неприпустимою для сьогочасної європейської держави. Як зазначає Дж. Тейлор, «якщо ми хочемо, щоб наші учні були більш глибокими мислителями, нам потрібно давати їм час подумати, і свободу обрати їхні власні питання для обмірковування». Це можна розглядати як базисну умову, яка дає змогу вводити аспекти навчання філософії наскрізно. Ефективним воно буде за умови дотримання таких методичних умов: запитання як основний метод роботи з учнями; надання учням можливості висловити та розвинути свою думку; використання інтерактивних методів навчання; високий рівень підготовки вчителя.

ФОРМУВАННЯ ІСТОРИЧНОЇ СВІДОМОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ У КОНТЕКСТІ КОМПЕТЕНТІСНОГО НАВЧАННЯ

Малієнко Ю. Б., канд. пед. наук

Історична свідомість старшокласників — особливий конструкт, що складається з таких компонентів: розуміння учнями історичного контексту, власного досвіду дослідницької діяльності, сукупності найрізноманітніших сенсорних образів минулого, уявлень, почуттів, переживань, пов'язаних із ставленням особистості до історичного змісту, формуванням ідентичності та почуття власної гідності. Це поняття багатоаспектне — історична свідомість може виступати як категорія історичної науки, показник, чинник і результат навчальної діяльності старшокласників.

Поняттєво-категоріальний апарат проблеми досліджувався Л. Зашкільняком, Л. Нагорною, В. Пержуном, О. Удодом та іншими, розглядався в спеціальних термінологічних посібниках.

Фактично, історична свідомість — це взаємодія старшокласників із історичним середовищем, формування власного ставлення до історичних постатей, подій, явищ, процесів та розуміння власного місця в процесі дослідження минулого.

Компетентнісний контекст формування історичної свідомості полягає у взаємообумовленості і взаємозалежності зазначених показників освітньої діяльності старшокласників. Усі складники предметної історичної компетентності — хронологічний, просторовий, інформаційний, логічний, аксіологічний — сприяють становленню історичної свідомості учнів, яка, зі свого боку, є маркером їх розвитку.

Формування історичної свідомості старшокласників перебуває в постійній динаміці та алгоритмізується в такі етапи: мотивація навчальної діяльності; актуалізація необхідного особистісного досвіду учнів; аналіз, асоціації, аналогії, узагальнення тощо; рефлексія; застосування набутого досвіду в урочній і позаурочній діяльності.

Важливим підґрунтям формування історичної свідомості стає дослідницька діяльність старшокласників. Серед різних прийомів роботи з історичними джерелами виокремимо: формулювання запитань до тексту; аналіз, порівняння, узагальнення інформації, отриманої з різних документів для характеристики історичних фактів, персоналій тощо; на основі здобутих знань виявлення різних підходів до певного історичного факту, самостійна оцінка, інтерпретація історичних фактів і життєдіяльності осіб, обґрунтування власних підходів, висловлення своєї позиції, знаходження нових аспектів змісту чи нових способів розв'язання проблем; емоційно-оцінні судження на основі загальнолюдських та національних цінностей. Емпатійний складник, прагнення співпереживати людям відіграють особливу роль у компетентнісному розвитку учнів.

Формування історичної свідомості стає невід'ємною частиною оновленої шкільної історичної освіти, модернізації українського суспільства.

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Мацейків Т. І., канд. пед. наук

Однією з ключових компетентностей учнів є громадянська компетентність. Під нею розуміють інтегративну якість особистості, сукупність знань, умінь, навичок, переживань, емоційно-ціннісних орієнтацій, переконань, які допомагають особистості усвідомити своє місце в суспільстві, успішно реалізуватися як громадянину держави.

Громадянська компетентність формується в навчальному процесі засобами різних предметів і виховних впливів, здійснюваних вчителями. У структурі громадянської компетентності, як і кожної ключової, виокремлюють такі компоненти: когнітивний — певну сукупність громадянознавчих знань; ціннісний —